

УДК 372. 8

Гончар О.В.

Харківська академія дизайну і мистецтва

ЕРГОДИЗАЙН ЯК ПОТУЖНИЙ ІНТЕГРАТОР ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Гончар О.В. Ергодизайн як потужний інтегратор інтересів учасників педагогічної взаємодії у навчальному процесі. Розглянуто актуальні проблеми перебудови викладання у вищій школі. Схарактеризовано специфіку поняття «студійна організація педагогічної взаємодії» як відповідь сучасного ергодизайну на відмову від заорганізованого академічного простору. Розкрито сутність тенденції студійної організації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу вищої школи як однієї з провідних умов підвищення ефективності навчального процесу, опанування його учасниками механізмами побудови людських взаємовідносин, гуманізації їхніх стосунків для досягнення поставленої професійної мети.

Ключові слова: ергодизайн, комунікативний підхід, педагогічна взаємодія, студійна організація, партнери, вища школа, педагогічна технологія.

Гончар Е.В. Эргодизайн как мощный интегратор интересов участников педагогического взаимодействия в учебном процессе. Рассмотрены актуальные проблемы перестройки преподавания в высшей школе. Охарактеризовано специфика понятия «студийная организация» педагогического взаимодействия как ответ современного эргодизайна на отказ от заорганизованного академического пространства. Раскрыта сущность тенденции «студийной организации педагогического взаимодействия» участников учебного процесса высшей школы как одного из главных условий повышения эффективности обучения иностранным языкам, овладения его участниками механизмами построения человеческих взаимоотношений для достижения поставленной профессиональной цели и в целом гуманизации отношений между людьми.

Ключевые слова: эргодизайн, коммуникативный подход, педагогическое взаимодействие, студийная организация, партнеры, высшая школа, педагогическая технология.

Gonchar O.V. The specificity of the term “studio organization of pedagogical mutual relations” is characterized as an answer of the modern ergodesign for renunciation of unduly organized academic space. The range of actual problems of foreign language teaching

development are considered. The essence of trend of the studio organization of pedagogical mutual relations between participants of higher school the educational process as one of the leading terms both of the teaching foreign language process efficiency, mastery of its members mechanisms of human relationships making to achieve professional goals and humanization of human relations is revealed.

Keywords: ergodesign, communicative approach, pedagogical mutual relations, studio organization, partners, higher education, educational technology, dialogue.

Постановка проблеми. Реалізація курсу на євроінтеграцію України, міжнародні контакти, що активно розширюються останнім часом, зумовили великий приплив зарубіжних дидактичних концепцій та розробок щодо побудови навчального процесу. При цьому викладачі вищої школи, які зазнають потреби у модернізації свого професійного інструментарію, найчастіше опиняються у парадоксальній ситуації – між застосуванням низки готових зарубіжних методів, з одного боку, та необхідністю їх цілісного теоретичного осмислення та адаптування для подальшого їх розвитку і впровадження у контексті української національної системи вищої освіти та культури, з іншого. Мова йдеться про пошук і проблеми впровадження такої нової освітньої технології, яка би втілювала у масову практику форми і методи педагогічної взаємодії, спрямовані на залучення кожного студента до активної пізнавальної діяльності, максимальне наближення до реальних ситуацій та самостійного прийняття рішень, а також до формування системи ціннісних орієнтирів особистості. Система освіти, що розвивається сьогодні дуже динамічно, вимушена звертатися до ергодизайну як потужного інтегратору інтересів викладачів та студентів щодо покращення умов їхньої праці, докорінного поліпшення системи підготовки майбутніх дизайнерів, націленим на розвиток особистості та розкриття творчого потенціалу. Вітчизняна дизайнерська школа із її давніми традиціями гуманітарної культури негайно потребує інноваційних навчальних технологій, які б відповідали запиту сучасного суспільства, його економічним, виробничим, технологічним потребам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цьому контексті останнім часом педагогічна наука все частіше звертається до прогресивно накопиченого досвіду гуманістично-орієнтованого навчання, спрямованого на усвідомлювання особистісно значущих цілей, де суб'єкти пізнавальної діяльності виступають як рівноправні партнери. На необхідність розв'язання різноманітних проблем, пов'язаних із розвитком ідеї педагогічної взаємодії, вказують сучасні українські вчені Л. Велітченко, О. Глузман, О. Друганова, М. Євтух, М. Коць, В. Курило, В. Лозова, О. Матвієнко, В. Майбородова, Н. Побірченко, Н. Пузирькова, О. Рацул, О. Рудницька, А. Троцько та інші.

Грунтовний аналіз психолого-педагогічної літератури цієї проблеми дозволяє дійти висновку про необхідність подальшої детальної розробки навчально-методичних прийомів та технологій, які

Надійшла до редакції 14.10.2013

б урахували психолого-педагогічні положення ефективного педагогічного спілкування. Так, В. Бердханова слушно підкреслювала, що освіта із новим становищем студента з'явилася не випадково, а гуманістична педагогіка співробітництва «не висмоктана з пальця», а народжена самим життям, практикою, суспільним потребами» [2:4]. Гуманізація педагогічної взаємодії дозволяє підвищувати рівень ефективності навчально-виховного процесу, розкривати потенціальні можливості кожного до самовдосконалення, а також забезпечувати сприятливий мікроклімат, що характеризується відкритістю, довірою та підтримкою. Ця ідея пронизує й наукові праці видатних методистів Б.Д. Мюллера, Ю. Пассова, О. Полат, Г. Селевко та ін.

Метою статті є розкриття сутності тенденції студійної організації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу вищої школи як відповідь сучасного ергодизайну на відмову від заорганізованого академічного простору задля підвищення ефективності навчального процесу та гуманізації стосунків між людьми.

Виклад основного матеріалу. На перший план висуваються проектування і реалізація таких технологій навчання, які створювали б ситуації включення студентів у різні види діяльності (спілкування, вирішення проблем, дискусії, диспути, виконання проєктів), де відбувається повноцінна комунікація як адекватне взаєморозуміння двох або більше учасників іншомовного комунікативного акту. З огляду на це, залишаючись головною формою навчання у ВНЗ більшості країн світу, класно-урочна система також модифікується. На практиці все частіше студенти працюють самостійно, індивідуально або у маленьких групах замість фронтальної роботи викладача разом із цілою навчальною групою.

Суттєво, що у зв'язку з цим змінюється і сам інтер'єр аудиторій. Так, столи ставлять залежно від форми спільної роботи із викладачем на кожному конкретному занятті. Оновлений тип організації педагогічної взаємодії зумовлює необхідність відмови від звичайного розташування парт в ряд. Співпраця педагогів із дизайнерами та архітекторами спрямована на розробку нових типів зонування академічного простору (класів та аудиторій), наприклад не центроване розташування робочих місць в «Z або L – формах» [3]. На думку В. Філдінга навчальний процес майбутнього повинен розподілятися «на 1/3 від усього часу на роботу за комп'ютером, 1/3 – на академічне спілкування, 1/3 – на самостійну роботу» (О.Г. – переклад наш) [4]. Так, науковець С. Бінглер пропонує «студійну модель» зонування аудиторій [4], що передбачає динаміку зміни форм і методів реалізації навчальної взаємодії з метою становлення суб'єктності учасників навчальної діяльності.

Упродовж останніх років ХХ ст. проблема створення умов ефективної педагогічної взаємодії учасників навчального процесу з метою полегшення подальшої адаптації людини до професійної діяльності оформилась у пошук новітніх технологій, що акцентують студента як активного здобувача знань, рівноправного із викладачем партнера. Сьогодні вже

добре відомий досвід роботи американської організації National Clearinghouse for Educational Facilities, створений в 1997 р. національним департаментом США з освіти з метою наукової підтримки ініціатив щодо забезпечення індивідуалізації та безпеки активного розвитку студентства [4].

Такий запит сучасної освіти знаходить своє підтвердження у тому, що, наприклад, на низці міжнародних конкурсів із дизайну, які щорічно відбуваються (2000 – 2010pp.) в Італії та Польщі, студенти Харківської державної академії дизайну і мистецтв постійно одержують гран-прі саме за дизайн-проєкти навчальних класів та аудиторій під гаслом «Освіта в майбутньому».

Як уже зазначалося, під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО у 1997 році було прийнято Лісабонську конвенцію про визначення кваліфікацій у системі вищої освіти Європи, створено Комітет освіти держав-членів ЄС, а також ряд інших органів, що займаються розробкою та впровадженням бажаних напрямків розвитку освіти у національних системах освіти. Це зумовило появу різноманітних методів, які, на перший погляд, частково дозволяють реалізовувати головну мету сучасної світової освіти – підготувати висококваліфікованого спеціаліста, рівень знань, умінь та навичок якого забезпечать йому конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці.

Таким чином, питання про специфіку розвитку базової професійної освіти бачиться як питання про співвідношення традиційної парадигми та інноваційних технологій. На наш погляд, тут доцільно дотримуватися виваженого раціонального розуміння цієї взаємозалежності. У разі, коли перероблена традиція стає неминучою основою для нововведення, для нового і майбутнього, немає конфлікту між традицією та нововведенням. Але кожного разу, торкаючись проблеми шляхів реалізації нових освітніх концепцій, кожен ВНЗ по-різному знаходить шляхи подолання побудованого авторитарною освітньою парадигмою бар'єра між учасниками навчальної взаємодії.

Наприклад, у відповідь на вимоги часу у Харківській державній академії дизайну і мистецтв, починаючи з 2008 року розпочалась активна робота щодо створення сприятливих умов для організації ефективної взаємодії викладача та студентів на заняттях з іноземної мови. Власне керівництво викладача аудиторією, успішна організація як індивідуальної роботи з кожним, так і групової роботи щодо виконання психолого-педагогічних вимог визначалися викладачами іноземних мов цього навчального закладу як базові фактори оптимальної інтеракції студентів на заняттях з іноземної мови. Так, наприклад, у так званій «нормативній аудиторії» розташування меблів підходить для повідомлення інформації водночас великій масі студентів або фронтальній формі організації педагогічної взаємодії. Мовець (викладач або студент) стоїть обличчям до реципієнтів (викладач та студентів), які записують подану інформацію. За такої умови процес комунікації та засвоєння

інформації ускладнюється, тому передбачається, що після передачі повідомлення студенти будуть звертатися до викладача (лектора) для отримання консультацій або уточнень [1]. В таких аудиторіях атмосфера відповідає умовам презентацій, навчання яким на заняттях іноземною мовою приділяється особлива увага в силу специфіки ВНЗ.

Із цією метою існує другий тип аудиторій – «аудиторія круглого столу», що дозволяє «об'єднати» суб'єктів навчання і тим самим уникнути поділу на підгрупи. Таке розташування полегшує комунікацію між учасниками і певною мірою нейтралізує опозиційну роль викладача, що сприяє ефективності таких інтерактивних форм роботи як проведення дискусій, диспутів іноземною мовою та ін.).

Наступний тип – аудиторія «обличчям до обличчя», де студенти протистоять один одному – застосовується при викладанні дисциплін соціогуманітарного циклу, де стало вже традицією проводити дебати та дискусії, відстоювати протилежні погляди. Така структура допомагає комунікації, закликаючи сторони швидше дійти згоди, не переводячи обмін думками у площину особистісного конфлікту.

За четвертим типом – «партнерським» – організовані навчальні студії, лабораторії або аудиторії, де агенти навчального процесу, сидячи у довільній формі, бачать один одного і тому можуть легко спілкуватися між собою. Позиція викладача у цьому разі відповідає позиції партнера-консультанта. Таке розташування дозволяє зібрати велику кількість учасників навчального процесу і в той же час посилити роль викладача. За такої організації простору в аудиторії створюються умови для мобільності агентів навчального процесу, організації педагогічної взаємодії у різних формах протягом одного заняття, тобто педагог має можливість знаходитись у близькому контакті з кожним студентом, розподіляти їх парами, групами або зайняти місце в центрі класу. В арсеналі викладача є різні форми та методи організації педагогічної комунікативної акції на занятті, а їх оптимальний підбір допомагає йому створити сприятливу психологічну атмосферу, що є одним з найважливіших факторів при вивченні іноземної мови.

Подальшим кроком у цьому напрямі стала низка дизайнерських проектів як студентів, так і викладачів щодо змінення традиційної організації навчального простору, бо встановлено, що згідно з ергономічним простору виникає відповідна реакція з боку агентів навчального процесу й у цілому залежить їх готовність включатися до навчальної взаємодії у певних умовах.

Отже, «студійна організація» педагогічної взаємодії передбачає відмову від традиційного розташування учасників педагогічної взаємодії в ряд сприяє створенню умов:

- для реалізації діалогічних форм взаємодії, що передбачає позицію партнерів лице в лице, що дає змогу сформулювати таке спілкування, при якому враховуються інтереси інших учасників, що взаємодіють, а також їхні почуття, емоції, переживання, визначається цінність особистості іншої людини.

- для виникнення бажання спільно вирішувати навчальні проблеми;
- для швидкого проведення кількісних перегруповань учасників педагогічної взаємодії;
- для уникнення негативних факторів невербального спілкування (наприклад, природне підвищення голосу, що підсвідомо викликає емоційну напруженість її учасників педагогічної взаємодії).

Висновки. Однією із сучасних тенденцій реформування вищої освіти є збільшення уваги до розвитку комунікативної компетенції, в основі якої лежить дидактичний принцип взаємозв'язку навчання та життя, зокрема моделювання природних умов комунікації. Тенденцію до «студійної організації» педагогічної взаємодії у вищій школі України XXI століття можна розглядати як відповідь сучасного ергономічного простору (традиційного розташування учасників навчального процесу в аудиторії) з метою покращення умов для вільного спілкування суб'єктів навчального процесу. Це дозволяє її учасникам опанувати механізми побудови людських взаємовідносин для досягнення поставленої професійної мети; підвищити комунікативну компетенцію, що посилюють значущість розуміння майбутнім дизайнером важливості та різноплановості соціокультурних та міжкультурних проблем.

Література

1. Гончар О.В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект): монографія. – Харків: ХНАДУ, 2011. – 424 с.
2. Педагогика наших дней / [Ш.А. Амонашвили, В.Ф. Шаталов, С.Н. Лысенкова] / Сост. В.П. Бедерханова. – Краснодар: Кн. Изд-во, 1989. – 416 с.
3. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии / Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 224 с. – (Серия «Энциклопедия образовательных технологий».)
4. National Clearinghouse for Educational Facilities: Thomas Jefferson Center Educational Design University of Virginia. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.edfacilities.org